

EXISTENCIALISMUS - Albert Camus

1. Absurdní zdi

- subjektivní myslitel (Kierkegaardovská tradice)
- jak se má myšlení čl. k jeho existování ?
- objektiv. myslitel postupuje abstraktně, pohybuje se v lhostejném médiu čistých myšlenek a odhlíží od skutečnosti vlastního pobytu
- subjektivní myslitel reflektuje nejen důsledky svých myšlenek pro své konkr. existování, ale existování / neexistování se stává zákl. problémem jeho myšlení
- **Camuse** při tomto postoji zajímá jen jeden **problém** – smrt z vlastního rozhodnutí

Mýtus o Sisyfovi – sebevražda (mmch – jediná vydaná FIL. kniha)

Mor – smrt nevinných lidí

Cizinec – smrt z rozhodnutí soudců

Revolující člověk – metodicky organizovaná a politicky sankcionovaná masová vražda

- je-li svět trojrozměrný, má-li duch deset / dvanáct kategorií, dá-li se existence boha odvodit z jeho pojmu zůstává existenciálně bez následků

- kvůli ontologic. důkazu exis. boží nešel přece ještě nikdo na smrt
- ale zda se vzhledem k absurditě života vyplatí žít, nebo ne, to může vést k zoufalství a sebevraždě
- čl. přirozeně zjišťuje znovu a znovu, že tak, jak větš. žije, to už nestojí za to, ale nevyvozuje z toho něj. závěr
- na zač. je zoufalství jednotlivce nad absurditou života, z něho vyrůstá antinomická otázka :
„Výžaduje absurdita života, aby mu čl. unikl pomocí naděje / sebevraždou ?“
- **Camus** myslí s radikálností subjekt. myslitele a jeho tázání se pohybuje v Kierkegaardových kategoriích jako :
jednotlivec, vážnost, zájem, zoufalství, absurdno
- Camus však x K. usiluje o **přemožení absurdity zevnitř naděje a zoufalství**
- **Mýtus** je výslovně namířen proti existenc. filos
- obklopují nás absurdní zdi – jak je spatříme ?
- v neurčitém pocitu nesmyslnosti života
- C. má **4 modifikace jednoho určení absurdna**

1. **pocit prázdna**
2. **omrzlost**
3. **hrůza**
4. **hnus**

- prvním příznakem absurdity existence a konce mechanického života je **nuda**
- tento existenciál zkoumali už **Pascal a Heidegger**
- specif. stav mysli, v němž se ohlašuje prázdnota světa, trhá řetěz každodenního počínání
- otevírá trhlínu v kontinuu návyků, jíž proniká dovnitř nesmyslnost našeho všedního konání
- **prázdno** s sebou přináší otupující **rozmrzelost** → katastrofa pro mechanický život a navyklý svět
- hrouť se kulisy (každý den, každý týden ty samé zvyky, činnosti, pořád týž koloběh)
- velmi dlouho pohodlné žít mechanicky – jednoho dne ale vyvstane otázka **proč**
- **rozmrzelost + údiv** – všechno **začíná**
- omrzí nás vše, co se často opakuje ve stejné podobě (i příjemné věci !!!)
- **přesycení**
- znavená nálada (Vždyť je to pořád totéž.) přechází z minulého na přítomné a budoucí
- → věčná marnost → nihilismus → stupňuje se až k zděšení – pobyt pozoruje, že vše vzniká, jen aby to definitivně zaniklo
- mění se náš postoj k **trvání času** – najednou ho vidíme jako **nepřítele**
- čl. zjistí, že je mu 30 – krvavá matematika – můj poměr k času propočítávám
- řešením **rovnice času a existence je smrt** a sumou našeho života **Nic**
- svět se svou každodenností, jednotvárností, prázdnotou stává neprostupný smyslu a cizorodý → to je absurdno
- C. zde naráží na **Sartrův** román **Nevolnost** – monotónně subtilní analýzy existence – je tu jeden klíčový zážitek
- hrdina Roquentin učiní zarážející objev při pohledu na kořeny kaštanu v parku provinčního městečka Bouville (kořen mu nahání strach, nesmyslná, černá hmota, neprostupná, cizá, → vzbuzuje v něm hnus)
- dospívá tu k vědomí **zákl. rys vší existence, totiž že je zbytečná**
- všechny existence jsou neuspořádané, naše pořadající a účelové představy sklouzávají po jejich kontingentní masivnosti

- po odloučení 'co.-bytí' a bytí 'k-čemu' zbývá **bytí, jak je samo o sobě** : neforemné, hmotné, houbovité, náhodné, věčně bezúčelné
- hnus nad amorfností zbytečností jsoucího se odráží v existenci toho, kt. ho zakouší
- → Roq : „A i já – mdlý, těžkopádný, nestoudný, zažívající, hlava plná temných idejí – i já jsem byl zbytečný“
- **absurdno** se stává klíčovým slovem, kt. **odmyká existenci vůbec**
- „Já jsem právě zakusil absolutno : absolutno neboli absurdno.“
- zkušenost bytí v jeho naprosté nesmyslnosti popohání vědoucího k sebevraždě, a zároveň ho před ní zadržuje
- „*Neurčitě jsem myslel na sebevraždu, abych zničil aspoň jednu z těchto zbytečných existencí. Ale dokonce i moje smrt by byla zbytečná. Zbytečná by byla moje mrtvola, moje krev na těchto kamenech, mezi těmito rostlinami, v tomto veselém parku. Zbytečné moje rozložené maso v zemi, kt. by je pohltila, zbytečné moje kosti, moje ohlodané, bílé kosti, čisté jako zuby – byl jsem zbytečný na věky.*“ (Sartre)
- **Camus** neakceptuje S's závěr, že sebevražda je jen absurditou, kt. nechává náš život zajít v absurdnu
- sebevražda je pro něho způsob, jak se vyhnout tomu, že si uvědomíme absurdní pravdu
- také pocit hnusu přijímá jako specifický způsob odkrývání absurdna
- **Cizinec**
- odráží se zde přirozeně zkušenost bytí absurdní neprostupnosti a cizoty světa
- Cizinec – úředník v Alžíru, Mersault (mer – soleil ?) – přivykl rytmu úřední práce, jídla, plavání, spaní, milování; nekončejícím ho nechává smrt jeho matky, přátelství malého Raymonda, plány jeho milenky Marie na sňatek
- je indiferentní ve vztahu k Bohu i smyslu života – nic není důležité
- Mersault **není** apatický a neúčastný, ale cizí, přítomně-nepřítomný ve světě
- budoucnost i minulost pro něho prázdné, volba způsobu života nicotná, svět bez účelu a cíle
- takřka rituálně zabije Araba na mlčenlivém břehu moře v strnulém horku poledne –
- pro soudce a veřejnost jeho čin nepochopitelný, neproniknutelný
- ale pro něj vražda rozbíjí tupost světa a rovnováhu dne
- nálady prázdnoty, omrzlosti, odporu a hnusu otevírají neúčinnost, smrtelnou časovost, nesmyslnost a cizotu lids. bytí-ve-světě
- odhalení citu lze u Camuse (racionalisty) formulovat na stupni rozvažování v pojmech
- „**I rozvažování** mi tedy svým způsobem říká, že tento svět je absurdní.“
- i jazykový úzus to ukazuje – počestný čl. obviněný z něčeho, řekne : „To je absurdní.“
- absurdní je trest smrti za krádež rohlíků
- absurdita = nepřiměřenost možností a cílů
- všeobecně – absurdno spočívá v rozporném poměru mezi čl. a světem
- „Absurdno je v podstatě rozpor.“
- „**Nesmiřitelnost rozumu a skutečnosti** je tou jedinou jistotou, kt. platí.“
- tato nesmiřitelnost se osvědčuje při ověřování pravdy jako jistoty
- existují **dvě nejvyšší jistoty**, snaha rozumu o absolutní jednotu a anarchie světa
- lids. rozum touží po jasné a zřetelné jednotě a FIL naléhá na to, aby veškerá rozmanitost byla odvozena z něj. posledního, nedělitelného Jednoho, z nějakého HEN, Vše-jednoho, absolutního pojmu
- metafyzické usilování o jednotu není žádná náhodná, umělá a přepjatá idea, ale přirozená lidská vložka
- ale rozum ztroskotává na skutečnosti světa, na chaosu, náhodě a anarchii
- roztržka mezi nárokem ducha na absolutní jednotu – chaosem světa – to je to, co vpravdě je
- absurdní nepřiměřenost rozumu a skutečnosti
- → **absurdno neexistuje ve světě – svět je pouze zbavený rozumu, ne absurdní**
- absurdno nesídlí v rozumu – směřování rozumu za absolutnem je přirozené, ne absurdní
- **pravdou absurdna je neadekvátnost obou**
- absurdno neexistuje ani mimo ducha, ani mimo svět, je to pouto, které oba spojuje → to vede k přehodnocení metafyzic. pravd
- nemáme pravdu jako shodu intelektu a skutečnosti a je nám nedostupné smíření (božs.) pojmu, kt. sprovodí ze světa rozpor ducha a světa
- existuje vlastně **jen jedna pravda** – absurdní nepoměr mezi rozumem a skutečností
- o tuto stěnu se rozbíjí lids. rozumná vůle usilující ovládnout přírodu a změnit svět
- subjektivní myslitel se ptá po důsledcích – **co plyne z této jistoty absurdna pro mé existování ?**
- **sebevražda / skok do vry (FIL sebevražda) ?**

2. Filosofická sebevražda existencialismu

- Camus polemizuje s Jaspersem, Husserlem a Heideggerem, s Šestovem a Kierkegaardem
- všechny druhy EX mají jeden společný počátek, vynoření absurdna
- Camus toto sdílí s nimi, ale rozhodně se distancuje od konsekvencí, kt. fils existence (podle C) bez výjimky vyvozují ze ztroskotání metafyziky a z úzkosti z absurdního bytí-ve-světě

- Camus odsuzuje výklad FIL EX-ce jako úniku
 - únik je prý víc a zároveň méně než *rozptýlení* v **Pascalově** smyslu
 - více, protože vědomě přihlíží k pocitům prázdna a zoufalství z absurda
 - méně, protože přeskakuje život a dopuští se FIL sebevraždy
- moderna má **dvě tendence**, jak se vyhnout povaze bytí absurda

1. Camus ji sledoval v „*Revoltující člověk*“ – **historická revolta** od Franc. revoluce

- C : prostým výsledkem všech politic. revolucí novověku bylo pouhé obrácení starých forem panství v nové
- všechny začaly ve jménu spravedlnosti a skončily v nespravedlnosti
- každá usilovala o osvobození člověka a vedla k novému potlačování a ponížení
- historic. revoluce se tak vyhýbá konkrétní pravdě, věčnému rozporu mezi rozumem a skutečností, a vrhá se do utopie absolutní spravedlnosti a do teroru, kt. obětuje současný život vizi budoucího štěstí
- revoluční výboj z absurdity bytí **končí v absurdnu**
- Prometheus vedoucí z lásky k lidem odboj proti starému pořádku, přijímá tvář svých obětí

2. – **FIL existence** provozuje druhou podobu vyhýbání

- existenciální zamyšlení uniká pojmům jako „protiklad, odpor, úzkost, bezmoc“ **přijetím kategorie skoku** (do události bytí, do objímajícího transcendentna, do víry v absurdního boha)
 - podle C. existencialismus uskutečňuje pohyb myšlení, kt. vychází ze zkušenosti absurdity světa, aby skokem do věčnosti znovu získal smysl a hloubku lids. vazby k bytí
 - C : FIL EX-ce žije z nábožens. patosu
 - zbožňuje to, co pobyt rozmetá
 - C. **kritizuje Kierkegaard**
 - K. jene objevil absurdno, ale také je žil – vystaven totální nesouvislosti svého světa
 - C. se drží K's deníků, jejichž leitmotivem podle C. je dobrovolné duševní zmrzačení démonické existence, kt. se „se zoufalou radostí dobrovolně ukřižovaného“ vydává na pospas neklidné úzkosti před absurdním bohem
 - Janke – C. se ovšem mýlí s jádrem K's myšlení, protože zmýlen poněkud Lvem **Šestovem**
 - C. podcenil existenciál skoku, protože přeinterpretoval K's kategorii absurda
 - C – K's skok = vyhnutí se břemeni bytí absurda
 - K přeskakuje absurdno, totiž ten paradoxní pravzťah, v němž se duch a svět navzájem podpírají, aniž by se mohli obejmout
 - škrtní jednu stránku absurdní relace, když odmítá namyšlený rozum → jako absolutno mu zbývá její druhý člen - IRACIONÁLNO, na němž rozum ztroskotat
 - „Dává tak v bolestném útěku iracionálnu tvář a svému bohu vlastnosti absurda : nespravedlivě, nedůsledně a nepochopitelně.“
 - K se nevrací jen ke křesťanství, hrůze svého dětství, ale obnovuje také věčnost a její pohodu
 - protože omezený rozum je zcela pokořen a nepochopitelný paradox zabsolutizován → daří se mu opět čerpat naději z protikladu naděje, ze smrti
 - K. si přisvojuje výkřik naděje křesťanů, táhnoucí se staletími, že smrt není konec všeho → to je zrada na pravdě absurda
 - úplná absurdní pravda absurda je popřena, aby bylo lze přitakat absurdnímu bohu
 - taková negace vraždí ve jménu Boha Já-samo
 - vzdává se konečnému rozumu jako fundamentálního pólu absurdní základní relace a povyšuje protirozumovost světa na iracionál. Boha
 - Camus – to je FIL. sebevražda, **sacrificium intellectus**
- Janke - Camus chybně ztotožňuje K's existenciál zoufalství s absurdnem
- Camus ztotožňuje Kierke's speciální způsob existence pobytu (fantastický postoj vědomí ke světu, encyklopedické nahromadění → nesmyslné plýtvání existencí – s absurdnem a absolutnem
- Janke v podstatě interpreteje K's víru v paradox jako to, co Camusovi zůstává uzavřeno
- proto prý C. slepý i vůči kategorii skoku (rozhodnutí)
- pro K je **skok** pojmovým protikladem tajného agenta spekulativního procesu, mediace (zprostředkování)
- skok vyjadřuje pohyb přechodu, kt. přenáší přes propast, roztržku mezi viníkem a Bohem
- skok (jeho uskutečnění) není tedy žádné vyhnutí, ale rozhodnutí (Janke)
- každý jednotlivec se nachází 'od Kristova narození' v krizi, že věří v absurdního Bohočlověka, nebo se nad ním pohoršuje
- a protože to, o čem je třeba rozhodnout, má ráz absurdního bytí, děje se rozhodnutí nezprostředkovaným skokem
- buď se Já-samo přeskočí k paradoxním podmínkám své existence, nebo zůstane v zajetí zoufalství
- pro C. je to anachronická otázka
- je třeba volit mezi světem a Bohem
- pro C. platí jen evangelium Řeků – naše království je z tohoto světa
- řecká láska ke světu, tragický heroismus tváří v tvář absurdnu ruší křesťan. resignaci a myšlenku hříšnosti člověka
- zoufalství vzdoru, tj. vzpouru proti absurdnímu bytí bez naděje na smíření skrze Boha, lze s K nazývat hříchem

- C. má odvalu k neslýchané formulaci : „**Absurdno je hřích bez Boha.**“
 - K's skok silou absurdna je pro C. **útěkem**
 - **Kafka** (*Proces, Zámek*) – hodně ovlivněn Kierkegaardem
 - Camus : K. (hrdina) je „bohatý jen nesmyslnou vírou, že bude moci vejít do pustiny božské milosti.“
 - dodává : „I zde ještě následuje Kafka Kierkegarda.“
 - neodvážil-li se /to je kierkegaardsko-kafkovské / lids. existence skoku do božské propasti absurdna, propadne se do pekla úzkosti a zoufalství
 - to je **rozhodující moment pro Camuse** – „*Tento výkřik není s to absurdního člověka zadržet. Hledat pravdu neznamená hledat to žádoucí. Musíme-li se, abychom unikli úzkostné otázce 'Čím by pak byl život?', žít jako osel růžemi iluzí, pak si absurdní duch, místo aby rezignoval ve lži, raději bez váhání přisvojí Kierkegaardovu odpověď : 'zoufalství' . Jestliže vše pořádně zvážíme, odhodlaná duše se s tím vždycky vypořádá.*“
-

3. Absurdní svoboda v mýtu o Sisyfovi

- absurdní čl. existuje tragicko-heroicky
- nejlepší příklad je mýtus o Sisyfovi (ten je 'hrdinou absurdna')
- podobnost : absurdní práce lids. existence (11. zpěv Odyssey)

Také jsem Sisyfa zahlédl, jak trvale trampoty snáší :
do vrchu obrovský balvan vždy oběma rukama valil.
Nohama opíral se i rukama o zem a balvan
strkal do kopce vzhůru až k vrcholu, ale když chtěl ho
překulit přes vrch, ta tíž ho pokaždé zvrátila nazpět –
rázem zas na rovnou zem se kutálel drzý ten balvan.
Poznovu ze všech sil jej strkal zas nazpátek, z údů
stékal mu v praménkách pot, mrak prachu mu od hlavy stoupal.

- mýtus – nesmyslná práce člověka je **trest bohů**
- podle Camuse jsou **tři důvody** Sisyfova potrestání
 1. opovrhoval bohy
 2. nenáviděl smrt
 3. miloval život
- rouhal se Jupiterovi, když ho zradil říčnímu bohu Asópoovi, jehož dceru Aiginu Zeus unesl
- S. za to požadoval vodu – pramen Peiréné na Akrokorinthu („Před nebeskými blesky dával přednost požehnání vody.“)
- nenáviděl smrt – svázal ji tak (podle tradice) pevně pouty, že už nikdo neumíral, až ji z jeho rukou opět osvobodil Arés
- protože S. miloval život – zakázal (pověst) své ženě (Plejáde Meropé), aby za ním do Hádu posílala pohřební oběti
- na jeho prosby propustili ho Plútó a Persefoné opět na denní světlo, kde pak žil navzdory bohům ještě mnoho let „u zářivého moře, na usmívající se zemi,“ až ho Hermés opět násilím vrátil do Hádu → teprve pak S. hrdinou absurdna
- trápí se věčně břemenem nesmyslné práce, žije v opovrhování bohy, v nenávisti k smrti a v lásce k životu
- v tomto vědomí tkví svými kořeny S's absurdní svoboda a štěstí

- **Camusovo pojetí - rozvinutí**

- zajímá ho fáze, v níž Sisyfos vydechne od námahy a sestoupí na planinu za balvanem, kt. se skutálel dolů
- to je **hodina uvědomění** – spočívá v jasnovidném pochopení absurdní pravdy
- S. je 'proletář mezi bohy' - dospívá k bolestnému poznání, že závaží absurdity svrhne i nejtrpělivější namáhání dennodenní práce vždy znovu do nesmyslna
- práce a životní činnost člověka mu nejsou odcizovány teprve určitými ekonomicko-politickými poměry, ale jsou bytostně absurdní – a být si vědom sebe sama = dívat se absurdnu do očí a nechat je být
- „Na rozdíl od Eurydiky umírá absurdno, jen když se od něho odvracíme.“
- **rozumět absurdnu zároveň = založit na něm svou existenci, ale ne v rezignaci a poddání se, ale ve vzpouře a vzdoru**

- Camus je jediným adekvátním subjektivním myslitelem revolty
- Janke : jistotu existence Já zakládá S. na axiomu : **Bouřím se proti absurdnu, tedy jsem.**
- absurdní hrdina existuje, uvádí-li každou vteřinou znovu v pochybnost nespravedlivý svět, a bez naděje a bez oddechu napadá jeho nespravedlnost
- lékař Dr. Rieux (román-tragédie *Mor*) – prostý 'světec bez boha'
- chápe, že mor, kt. vysílá své krysy do bezmyšlenkovitého města Oranu, není žádné náhodné neštěstí, kt. se týká druhých
- **každý nosí mor v sobě** / „Co to vlastně znamená, mor ? Je to život, jinak nic.“/
- Rieux se bouří proti životu, v němž umírají za strašného utrpení nevinné děti, bojuje proti moru s poctivým srdcem
- poctivý čl. si nezastírá pravdu, že skutečnost absurdna se vysmje každému lids. snažení, a plní přesto svou povinnost, bez naděje a bez zoufalství
- **absurdní čl. je antipod sebevraha** – klasic. figurou existenc. sebevraha (Camus) je inženýr Kirilov (Dostojevský – *Běsi*)

- „Kirilov se musí odpravit, aby byl bohem.“
- odpraví se, aby lidi osvobodil od Boha, kt. byl vymyšlen jen proto, aby se lidé neodpravovali
- ale **sebevražda popírá božskou svobodu, kt. chce klást : život v jasném vědomí absurdna**
- absurd. čl. žije naproti tomu jako odsouzenec k smrti, kt. konec svého života využívá k revoltě proti pravdě, kt. má nad ním převahu → Sis's práce vůbec není – jak vykládá tento řec. mýtus Kerényi – věčně marným pokusem smrtelníka odvalit od sebe břemeno smrti →v Sisyfovi procitá vědomí absurdní svobody
- absurdní svoboda představuje štěstí člověka, je to svoboda bez zítřku, jejímiž principy jsou smrt a absurdno
- vědomí se v ní odpoutává od postav 'metafyzické svobody' , kt. jsou svázány s Bohem a vůlí praktic. rozumu
- **teologicky fundovaná svoboda** propadá nesmyslné **alternativě**
 - **buď** je čl. svobodný a za zlo odpovědný → neexistuje všemohoucí Bůh
 - **nebo** lids. svoboda neexistuje → za zlo odpovědný nekonečně dobrý Bůh
- „Všecko scholastické hnidopišství tomuto paradoxu na ostrosti nic neubralo, ani nepřidalo.“
- **metafyzic. svoboda** vůle a rozvrhu propadá absurditě časnosti a smrti
- vůle a rozvrh zasahují do budoucnosti tak, že praktický rozum teď připouští jen takové budoucí možnosti, kt. jsou jejími účinky
- **před pravdou absurdna** se ale rozplynou všechny časové plány a smysluplné rozvrhy svobodné vůle
- kdo opravdu svobodně existuje, ví, že je „pánem svého času“
- osvobodil se od veškeré 'naděje v' a od vši 'starosi o' budoucnost
- **pro absurdního čl. už neexistuje žádné zítřka**
- je prost všech nadějí, projektů, starostí, jako antický otrok se vymyká tomu, nést odpovědnost a být otrokem své svobody
- ztráta naděje v dobrotivého Boha a osvobození od budoucnostního rázu vůle → **přírůstek vlivu a moci v nesmyslném světě**
- Camus – vědomě protikřesťan. mýtická formule o chlebu a víně
- „Člověk zde konečně najde víno absurdna a chléb lhostejnosti, jímž krmí svoji velikost.“
- absurd. člověk jí chléb lhostejnosti, je **lhostejný** vůči budoucnosti, plánům, rozvrhům, zájmům všedního dne, hierarchickým rozdílným mezi lidmi, umírání druhých i vlastní smrti
- jinak **sebevražda / životní lež** (dvě varianty – vyhnutí nesmysl. skutečnosti)
- jen tak se najde víno absurdna – absur. hrdina se opájí čistým plamenem přítomného života
- „Tělo, něha, tvoření, činnost, lids. ušlechtilost zaujmou potom v tomto nesmyslném světě své místo.“
- /viz Revoltující člověk / - prorocství v závěru
- **být skutečný** = pobývat v tělesné síle pod slunečním světlem a utápět se v 'něžné lhostejnosti světa'
- **pracovat** = být tvořivě činný podle měřítka krásy – je to spojitost – vzpousta proti ošklivosti světa
- vrátit pobytu uprostřed ubohé skutečnosti opět jeho ušlechtilost, to vyžaduje najít tu pravou míru
- míra Řecku blízkého, mediterráního myšlení požaduje na absolutně svobodném pobytu, aby se opět naučil žít a umírat a aby odmítl stát se bohem, aby byl člověkem
- když Sisyfos nabírá dech a promýšlí svoji existenci, učí se rozumět své absurdní svobodě – ví, že jeho osud patří jen jemu, že skála je jeho věcí a peklo přítomnosti jeho říší
- chápe, že jeho trýzeň je vyvažována revoltou proti bohům a láskou k životu
- → Camus spojuje **sofoklovskou moudrost s ateistickým heroismem moderny**
- Sisyfos stanul na kraji srázu jako poražený Oidipus (v Sofoklově tragedii) : slepec, kt. ví, že noc pro něho nemá konce, kt. ale vidí, že je to tak dobře
- „Opouštím Sisyfa na kraji hory! Jeho břemeno nacházíme stále znovu. Sisyfos nás učí jen té větší věrnosti, kt. popírá bohy a valí kameny. I on poznává, že vše je dobré . . . Boh proti vrcholu dokáže vyplnit lids. srdce. Musíme si Sisyfa představovat jako šťastného člověka.“